

Elżbieta Aleksandrowska

Zebranie naukowe Pracowni Historii Literatury Oświecenia Instytutu Badań Literackich we Wrocławiu

Biuletyn Polonistyczny 19/4 (62), 14-17

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Józef Szczepaniec: Gabinety literatury w Polsce w drugiej połowie XVIII wieku

Jagna Ratyńska: Problemy życia literackiego Warszawy w latach 1807-1814

Jerzy Łojek: Rola informacyjna międzynarodowych gazet francuskich w Polsce epoki Stanisława Augusta

Teresa Kostkiewiczowa: Problemy kultury literackiej w czasach stanisławowskich

Halina Stankowska: Bohater literacki w bibliotece. Z zagadnień obiegu czytelniczego książki - w tekstach literackich polskiego Oświecenia

Elżbieta Aleksandrowska: Z zagadnień geografii literackiej polskiego Oświecenia.

**ZEBRANIE NAUKOWE
PRACOWNI HISTORII LITERATURY OŚWIECENIA
INSTYTUTU BADAŃ LITERACKICH WE WROCŁAWIU**

21-22 czerwca 1976

Zebranie naukowe Pracowni Historii Literatury Oświecenia Instytutu Badań Literackich PAN we Wrocławiu, które odbyło się w dniach 21-22 VI 1976 r., miało szczególny charakter. Obok zwykłego programu - prezentowania aktualnie przygotowywanych rozpraw naukowych dotyczących polskiej literatury i kultury okresu Oświecenia - drugi dzień poświęcono w całości pamięci Romana Wołoszyńskiego, zmarłego przed 10 laty członka Pracowni, wybitnego badacza Oświecenia.

W pierwszym dniu obrad, którym przewodniczył doc. dr Roman Kaleta, przedstawiono cztery rozprawy. Przed południem: dr Przemysławy Matuszewskiej "Z badań nad listem drukowanym w XVIII w." i dr Barbary Krydy "Humor i dydaktyka ➤ Rozrywek uciesznych ◀ F. Bohomolca"; po południu: dr Zofii Wołoszyńskiej "Opera wobec klasycyzmu. (Z problematyki teatru doby Oświecenia)" i doc. dra Juliana Platta "Życie i twórczość A. Naruszewicza w świetle najnowszych badań. Hasło do PSB".

P. Matuszewska podjęła szeroką, a nie penetrowaną w dotych-

czasowych badaniach problematykę polskiej epistolografii osiemnastowiecznej, ograniczając jej zakres do materiału przeszłego ówczasnie przez druk, a następnie do formy listownika. Po wstępnych rozważaniach natury ogólnej, ukazujących m.in. opozycję wewnętrzną zaistniałą pomiędzy założoną przez gatunek intymnością listu a faktem jego publikacji, motywacje drukowania listów (moralne, socjalne, osobowe i estetyczno-retoryczne) oraz cechy właściwe pojęciu listownika (dystans retoryczny), prelegentka zajęła się szczegółowo listownikiem Stanisława Szymanowskiego (t. 1, 1784), następcy Franciszka Bohomolca w dziele dydaktyki epistolograficznej, nauczyciela pokolenia dzieci uczniów Bohomolca. Referat zwracał uwagę na programową potoczność i kolokwialność stylu wzorców listowych Szymanowskiego, szeroki adres czytelniczy, dydaktykę poprzez "piękne wzory" nie reguły oraz na wprowadzony przez pisarza dział listów przyjacielskich, poufality lub trefnych, bliskich listom-felietonom ówczesnego czasopiśmiennictwa, zwłaszcza "Monitora", i odzwierciedlających - jak one - realia ówczesnej rzeczywistości.

Referat B. Krydy otworzył rozważania na temat problemu autorsztwa Bohomolca odnośnie przekładu i edycji "Rozrywek uciesznych" (1763) oraz osobistego udziału pisarza w licznych przedrukach tego zbioru. Następnie, po przedstawieniu Bohomolcowej weryfikacji pojęcia rozrywki - winna rozrywać czytelnika bez zgorszenia - referentka przeszła do analizy zawartości, języka, humoru i treści dydaktycznej zbioru. Nie był on uwzględniany w dotychczasowych badaniach nad polską facecją, choć wywarł poważny wpływ na czytelników, miał ich krąg bardzo szeroki (m.in. jako lektura szkolna) i w zamierzeniu autorskim - zrywając z tradycją staropolskiej gawędy, a nawiązując do tradycji humoru starożytności i europejskiego renesansu - był "batalią" o nową, antysarmacką rozrywkę (dyskusja dorzuciła, że również antyrokokową). Autorka zwróciła uwagę na potoczny, ale pozbawiony wulgaryzmów i operujący leksyką pojęciową, język "historyjek", właściwy wykształconemu środowisku ówczesnemu; na szerokie czerpanie z dworskiej literatury francuskiej; na udane operowanie komizmem językowym i sytuacyjnym; na dominację w "Rozrywkach" tematyki obyczajowo-moralnej nad historyczną oraz na propagowanie w nich ideologii i wzorców oświeceniowych.

Oba referaty poruszyły wiele ząębajających się i współgrających zagadnień, co podkreśliła dyskusja.

Zupłnie inne zagadnienie podjął referat Z. Wołoszyńskiej, a mianowicie ważny dla oglądu ówczesnego teatru problem miejsca opery w oświeceniowej świadomości teoretycznoliterackiej i w praktyce. Autorka ukazała duże zróżnicowanie form operowych wystawianych na scenie polskiej, trudne warunki startu tego gatunku, któremu pod presją francuskiej klasycystycznej myśli estetycznej nie towarzyszyło zainteresowanie teoretyczne i programowe zalecenia. W okresie stanisławowskim opera polska starała się dorównać sztuce Włochów (W. Bogusławski), a w ośrodkach pozawarszawskich (Puławy) - klasycystycznym operom *Metastasia* (F.D. Książnin), które ówczesna polska myśl teoretyczna (A.K. Czartoryski, F.K. Dmochowski) podciągała pod tragedię. W okresie późniejszego Oświecenia wpływ na polską twórczość operową zaznaczyła również opera francuska - *tragédie lyrique* (J.J. Rousseau) - uznana przez ówczesnych teoretyków (Marmontel) za odpowiednik "boskiego świata epepei". Pod ich wpływem F.N. Golański zaklasyfikował ją w swej poetyce do poezji. Szczególny rozwój naszej opery przypadł na początek wieku XIX, m.in. inspirowały go podejmowane przez Towarzystwo Przyjaciół Nauk inicjatywy krzewienia opery w celach ewokowania i utrwalania tradycji narodowych. Wówczas też weszła opera do poetyk jako odrębny gatunek dramatyczny. Zaanektowanie jej przez późnoklasycystyczne poetyki utorowało drogę teatrowi romantycznemu.

J. Platt przedstawił w swym wystąpieniu przygotowany aktualnie dla "Polskiego Słownika Biograficznego" obszerny biogram Adama Naruszewicza, który dyskutanci uznali za zbyt szczegółowy i mało selektywny w zakresie faktów, budzący natomiast niedosyt w zakresie uogólnień i sądów oceniających.

W drugim dniu, poświęconym pamięci Romana Wołoszyńskiego, wygłoszone zostały trzy referaty, podsumowujące działalność naukową i kulturalną przedwcześnie zmarłego badacza, krytyka teatralnego i kolegi. Mieczysław Klimowicz przedstawił Romana Wołoszyńskiego jako wybitnie uzdolnionego historyka literatury, który trwale zapisał się w dziejach historiografii literackiej polskiego Oświecenia, szczególnie swoim

studium o komediach I. Krasickiego (1956) i monografią "Ignacy Krasicki. Utopia i rzeczywistość" (1970). Józef Kellera mówił o Romanie Wołoszyńskim jako o krytyku teatralnym, recenzencie wrocławskich poczynąń teatralnych w latach 1954-1960 (na łamach "Gazety Robotniczej", "Nowych Sygnałów" i "Odry"), a następnie, od r. 1961, kierowniku literackim Teatru Polskiego, którego zabiegom wrocławskie teatry zawdzięczały m.in. paroletnie "rządy" Skuszanki i Krassowskiego. Ostatnie z kolei wystąpienie, Józefa Szczępańca, poświęcone było wspomnieniu Wołoszyńskiego jako stypendysty Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, gdzie - jeszcze jako student - stawiał pierwsze kroki w działalności naukowej.

Uczestnicy spotkania zgłosili wniosek o podjęcie starań o ogłoszenie przedstawionych trzech referatów we wrocławskim periodyku kulturalnym "Odra", a zwłaszcza o publikację książkową rozproszonych w prasie recenzji teatralnych Wołoszyńskiego.

Po zebraniu obecni obejrzeni przygotowana przez organizatorów wystawę rękopisów i publikacji Zmarłego, a następnie udali się na cmentarz, gdzie złożyli kwiaty na jego grobie.

Doc. dr hab. Elżbieta Aleksandrowska

OBCHODY KASPROWICZOWSKIE W 50-LECIE ZGONU POETY

W dniach 31 lipca i 1 sierpnia 1976 r. odbyły się w Zakopanem uroczystości związane z 50-leciem śmierci Jana Kasprowicza (1 VIII 1926), których współorganizatorami były: Stowarzyszenie Przyjaciół Twórczości Jana Kasprowicza, Instytut Badań Literackich PAN, Urząd Miejski w Zakopanem, Muzeum Tatrzańskie im. T. Chałubińskiego, Związek Podhalań oraz Klub Literacki w Zakopanem.

Uroczystości zostały zapoczątkowane 31 sierpnia otwarciem w Muzeum Tatrzańskim wystawy "Pamiętki po Janie Kasprowiczu". Zaprezentowano tam m.in. kopie rękopisów poety, wybór ciekawszych pozycji z jego biblioteki, fotografie zachowane w zbiorach rodzinnych, jeden